

УДК 33 + 657

Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України: електронне наукове видання [Електронний ресурс] / Університет державної фіскальної служби України; гол. ред.: М.О. Кужелєв. – 2018. - № 2. – Режим доступу <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Znpnudps/index.html>. – Заголовок з екрана.

Схвалено Вченою радою Університету державної фіскальної служби
України,
Протокол № 11 від 27 листопада 2018 року

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладено на авторів.
Рукописи рецензуються редакційною колегією.
Зміни тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування вносяться редакцією за погодженням авторів.
При передруку матеріалів посилання на «Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України» обов'язкове.

Адреса редакції: вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201, Україна

E-mail: finansybirnyk@gmail.com

© Університет державної фіскальної служби України

Редакційна колегія:

- Кужелєв М.О.**, доктор економічних наук, професор, (голова редакційної колегії);
- Онишко С.В.**, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України; (заступник голови редакційної колегії);
- Андрущенко В. Л.**, доктор економічних наук, професор;
- Белінська Я. В.**, доктор економічних наук, професор;
- Береславська О. І.**, доктор економічних наук, професор;
- Варналій З. С.**, доктор економічних наук, професор;
- Воронкова О. М.**, доктор економічних наук, професор;
- Кіреєва О. Ф.**, доктор економічних наук, професор;
- Коваленко Ю. М.**, доктор економічних наук, професор;
- Лісовий А. В.**, доктор економічних наук, професор;
- Мельник В. М.**, доктор економічних наук, професор;
- Нейкова Л. І.**, доктор економічних наук, професор;
- Опарін В. М.**, доктор економічних наук, професор;
- Павлов К. В.**, доктор економічних наук, професор;
- Ріппа С. П.**, доктор економічних наук, професор;
- Сорокіна Т. В.**, доктор економічних наук, професор;
- Халецька А.А.**, доктор наук з державного управління, професор;
- Швабій К. І.**, доктор економічних наук, професор;
- Самборські А.**, доктор економічних наук, професор;
- Митико Хитов.**, доктор економіки;
- Паримал Чандра Бісвас.**, PhD;
- Житар М.О.**, кандидат економічних наук (відповідальний секретар).

Поддерьогін А.М., Скочій С.В. Факторний аналіз формування прибутку виробничого підприємства.....	322
Поддерегин А.Н., Скочий С.В. Факторный анализ формирования прибыли производственного предприятия.....	322
Poddyerogin A.M., Skochii S.V. Factor analysis of production company's profit making.....	322
Ріппа М.Б., Шамун Н.В. Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів в Україні.....	337
Риппа М. Б., Шамун Н. В. Инвестиционная деятельность негосударственных пенсионных фондов на Украине.....	337
Rippa M. B., Shamun N. V. Investment activity of non-governmental pension funds in Ukraine.....	337
Сидоренко О.М., Воленко В.Г. Покращення консультативного супроводження великих платників податків як ключовий елемент удосконалення податкового адміністрування в Україні.....	355
Сидоренко А.Н., Воленко В.Г. Улучшение консультативного сопровождения крупных налогоплательщиков как ключевой элемент совершенствования налогового администрирования в Украине.....	355
Sidorenko O. M., Volenko V. G. The development of advisory support of large taxpayers as main element in improvement of tax administration in Ukraine.....	355
Сосновська О.О., Деденко Л.В. Напрями стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності.....	368
Сосновская О. А., Деденко Л.В. Направления устойчивого функционирования предприятия в условиях неопределенности.....	368
Sosnovska O.O., Dedenko L.V. Trends of sustainable functioning of the enterprise in conditions of uniqueness.....	368
Тарасенко Д.Л. Соціальний ресурс сталого розвитку: інституціональні умови та фактори впливу в Україні.....	395
Тарасенко Д.Л. Социальный ресурс устойчивого развития: институциональные условия и факторы влияния в Украине.....	395
Tarasenko D.L. Social resource for sustainable development: institutional conditions and factors of infringement in Ukraine.....	395
Чернова О.В., Валигура А.Т. Проблеми економічного та інноваційного розвитку Латвії після входження до ЄС.....	414
Чернова О.В., Валигура А.Т. Проблемы экономического и инновационного развития Латвии после вхождения в ЕС.....	414
Chernova O.V., Valihura A. T. Problems of economic and innovative development of Latvia after joining the EU.....	414

УДК 338.1.658

Сосновська О. О., Деденко Л. В.

НАПРЯМИ СТІЙКОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

У статті розглянуті сутність невизначеності та проблеми впливу внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства на його стійке функціонування. Встановлено, що невизначеність провокує виникнення ризикових та кризових станів на підприємстві, які потребують аналізу, оцінки та ефективного управління. Визначено основні чинники, що впливають на виникнення ризиків підприємства. Розглянуто значення невизначеності під час прийняття управлінських рішень. Запропоновано напрями стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності, що складаються з макроекономічних, інноваційних, інформаційних, трудових та фінансових компонент.

Ключові слова: *підприємство, стійке функціонування, невизначеність, ризик, напрями стійкого функціонування підприємства.*

Сосновская О. А., Деденко Л. В.

НАПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ

В статье рассмотрены сущность неопределенности и проблемы влияния внутренней и внешней среды предприятия на его устойчивое функционирование. Установлено, что неопределенность провоцирует возникновение рисков и кризисных состояний предприятия, которые требуют анализа, оценки и эффективного управления. Определены основные факторы, которые влияют на возникновение рисков предприятия. Рассмотрены значение неопределенности во время принятия управленческих решений. Предложены направления устойчивого функционирования предприятия в условиях неопределенности, которые состоят из

макроэкономических, инновационных, информационных, трудовых и финансовых компонент.

***Ключевые слова:** предприятие, устойчивое функционирование, неопределенность, риск, направления устойчивого функционирования предприятия.*

Sosnovska O.O., Dedenko L.V.

TRANDS OF SUSTAINABLE FUNCTIONING OF THE ENTERPRISE IN CONDITIONS OF UNIQUETY

The essence of the uncertainty and the impact of internal and external environment on its sustainable operation are considered in the article. It is established that uncertainty provokes the emergence of risk and crisis situations in the enterprise, which require analysis, evaluation and effective management. The main factors influencing the occurrence of enterprise risks are determined. The significance of uncertainty when making managerial decisions is considered. The directions of stable operation of the enterprise in the conditions of uncertainty, which consist of macroeconomic, innovative, informational, labor and financial components, are offered.

***Key words:** enterprise, stable functioning, uncertainty, risk, directions of stable functioning of the enterprise.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку вітчизняні підприємства функціонують в мінливому економічному середовищі. Це характеризується дією внутрішніх та зовнішніх факторів та передбачає існування будь-якого виду невизначеності для всіх типів суб'єктів господарювання, розширюючи при цьому спектр потенційних загроз у вигляді ризиків та криз. За даних умов підприємствам досить складно адаптуватися до бізнес-середовища, зберігаючи кількісні і якісні параметри стабільного та ефективного функціонування. Такі обставини вимагають постійного врахування динамічних факторів бізнес-середовища та прийняття ефективних

рішень з метою адаптації до вимог ринку. Отже, в умовах сьогодення вкрай актуальними є питання вивчення взаємозв'язку і взаємовпливу нестабільності зовнішнього оточення та ефективності функціонування сучасних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впливу факторів нестабільного економічного середовища на стійке функціонування підприємства досліджується в роботах провідних зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких такі як О. Альгіна, В. Альнічева, Б. Андрушків, І. Ансофф, І. Балабанова, В. Галасюк, П. Грабовий, Дж. М. Кейнс, О. Кононов, А. Маршалл, Ф. Найт, К. Орлова, М. Рогова, Д. Террі, І. Федішина, Й. Шумпетер. Але при цьому деякі питання, пов'язані з забезпеченням стійкого функціонування підприємств в умовах невизначеності, є й досі недостатньою дослідженими та потребують подальшого вивчення.

Мета статті полягає у вивченні чинників нестабільного економічного середовища та їх впливу на діяльність підприємства для розробки напрямів щодо його стійкого функціонування в умовах невизначеності.

Виклад основного матеріалу. Невизначеність – це властивість об'єкта, що виражається в його неповноті, неясності, недостовірності, необґрунтованості інформації та приводить до недостатньої можливості усвідомлення, розуміння, визначення сьогодення і майбутнього стану підприємства. Прийняття рішення в даних умовах означає вибір одного або кількох варіантів дій, які мають своїм наслідком безліч результатів, але їх ймовірності абсолютно невідомі або не мають сенсу.

Важливе місце в сучасних умовах господарювання посідає оптимальна концепція, яка надає змогу правильно та економічно грамотно сформулювати стратегію стійкого функціонування підприємства та пристосована до певного рівня невизначеності. Середовище функціонування підприємства являє собою сукупність суб'єктів господарювання, їх взаємозв'язків, інфраструктурних ланок і умов діяльності. Вивчення цього середовища пов'язано з тим, що суб'єкти господарювання, здійснюючи свою діяльність, функціонують не ізольовано, а

взаємодіють між собою та іншими економічними суб'єктами, тобто здійснюють свою діяльність у зовнішньому середовищі.

Варто зазначити, що невизначеність є середовищем з розгалуженою системою чинників впливу на діяльність підприємства. Основними причинами невизначеності слід вважати: непередбачуваність, непрогнозованість і невизначеність багатьох процесів, що впливають на підприємство та економіку; неповноту, неточність і суперечливість інформації; високу вартість отримання релевантної інформації; вплив суб'єктивних чинників на результати проведених аналізів, нестабільність ринкової економіки. При цьому головними факторами невизначеності є макроекономічні зміни, конкуренти, постачальники, сила споживачів, зміна структури споживчих потреб суспільства, поява товарів-замінників, технології, інновації.

Умови невизначеності обумовлені тим, що економічні системи в процесі свого функціонування відчують залежність від цілого ряду причин, які змінюються та доповнюються (табл. 1).

Наряду з вищезазначеним, слід відмітити, що характер протікання економічних процесів значно залежить від внутрішнього середовища суб'єкта господарювання, а саме системи управління підприємством, професійно-кваліфікаційного рівня персоналу, наявності достовірної управлінської інформації, використання методів та технологій управління. Отже, внутрішнє середовище – це сукупність умов і систем взаємозв'язків між підрозділами підприємства для ефективною реалізації мети підприємницької діяльності. Основними його елементами є організаційна структура, структура функціональних обов'язків, структура обміну послугами, інформаційна структура, ресурсно-технологічна структура, структура трудових ресурсів, організаційна культура.

Як відомо, невизначеність є функцією, що залежить від кількості та точності існуючої інформації, яку підприємство отримує з приводу

конкретного фактора зовнішнього середовища, тобто не пов'язаного безпосередньо з діяльністю підприємства і має більш широкий характер дії.

Таблиця 1

Види невизначеності та їх характеристика

Вид невизначеності	Характеристика невизначеності
Політична	Слідство державної політики: зміни устрою влади, зміни в пріоритетних напрямках діяльності, перевага політичних інтересів над інтересами бізнес-сектору, ставлення до суспільства. Як наслідок утворюється правова невизначеність, довгострокові інвестиції можуть виявитися ризиковими.
Економічна	Фактори економічного впливу на діяльність господарюючих суб'єктів: регулятивна політика держави, податкові зміни, інші економічні умови діяльності, інфляційні процеси тощо.
Міжнародна	Впливає на підприємницьку діяльність, що має вихід на міжнародний ринок чи зв'язки із зарубіжними партнерами.
Макроекономічна	Виникає з зміною часу або нестабільності основних макроекономічних показників країни: стан фінансової системи країни, рівень цін на фактори виробництва, динаміка процентних ставок і інфляція, курс національної валюти.
Мікроекономічна	Виникає через нестабільність і непередбачуваність стану ринків: товарів і послуг, праці, фондовий, валютний, фінансовий, страховий та інші, на яких відбувається взаємодія суб'єктів господарської діяльності – держав, підприємців та домашніх господарств.
Технологічне	Обумовлена загальними темпами зростання НТП, відповідності технологічних процесів суб'єкта державним стандартам, нормам та правилам тощо. Нові технології можуть привести до підвищення конкурентоспроможності підприємства або її зниження.
Природно-екологічна	Характеризується сукупністю факторів, які проявляються у глобальних змінах екологічної ситуації, природних катастрофах, обмеженості природних ресурсів, кліматичних, погодних умовах, різного роду перешкодах, що неможливо завчасно передбачити.
Соціальна	Негативні тенденції впливають на рівень кваліфікації кадрів та попит населення, серед них: демографічна ситуація, зміни в міграції населення, показниках

	народжуваності і смертності, рівень безробіття, стан освіти та медицини.
--	--

Джерело: [1].

Так, нестабільне зовнішнє середовище можна представити як сукупність трьох рівнів його якісного опису, характеристиками яких є [7]:

- динаміка, яка визначається шляхом порівняння темпів і частоти змін у зовнішньому середовищі з реакцією підприємства на ці зміни;
- складність, що характеризується кількістю сучасних подій, які впливають на підприємства, порівняно з минулими подіями;
- невизначеність, яка характеризується звичністю подій порівняно з подіями, які відбулися в минулому, та передбачуваністю майбутнього на підставі минулого досвіду і навичок.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день критично високим є значення рівня зовнішнього середовища функціонування суб'єктів підприємництва в Україні та рівень нестабільності економічної системи в порівнянні з іншими країнами. Так, аналіз основних макроекономічних та прогнозних показників України за період 2013–2021 рр. свідчить, що такі показники як реальний ВВП, обсяг промислової продукції, валова продукція сільського господарства, обсяг роздрібної торгівлі мають нестабільні плаваючі дані впродовж 5 років (табл. 2). Отже, можемо зробити висновок, що за даних умов важливим є контроль граничних значень, при перевищенні яких нестабільність може переходити в іншу якісну характеристику, виступаючи при цьому вже як ознака кризи.

Таблиця 2

Макроекономічні показники розвитку України за період 2013–2021 рр.

Період Показники	2013	2014	2015	2016	2017	Напря змін	2018	2019	2020	2021
Реальний ВВП, %	0	-6,6	-9,8	2,4	2,5	↑	3,2	3,1	3,3	4,0
Обсяг промислової продукції, %	-4,3	-10,1	-13,0	2,8	0,4	↓	3,0	3,5	4,3	4,8
Валова продукція сільського	13,6	2,2	-4,8	6,3	-2,7	↓	1,8	1,5	1,9	1,7

<i>господарства, %</i>										
<i>Експорт товарів та послуг, %</i>	-8,1	-14,2	-13,2	-1,8	3,5	↑	3,1	3,5	3,8	4,3
<i>Імпорт товарів та послуг, %</i>	-3,5	-22,1	-17,9	8,7	12,2	↑	5,5	5,0	4,5	6,0
<i>Обсяг роздрібної торгівлі, млрд. грн</i>	838,2	901,9	1018,7	1175,3	816,5	↓	-	-	-	-
<i>Рівень безробіття, %</i>	7,3	9,3	9,1	9,3	9,5	↑	9,3	9,0	8,9	8,7
<i>Середньомісячна заробітна плата працівників, грн</i>	3 282	3 480	4 195	5 183	7 104	↑	8800	10400	11850	13440
<i>Індекс реальної заробітної плати, %</i>	106,8	86,5	90,1	106,5	118,9	↑	-	-	-	-
<i>Індекс цін виробників промислової продукції, %</i>	99,9	117,1	136,0	120,5	126,4	↑	114,9	110,0	108,6	108,0
<i>Індекс споживчих цін, %</i>	99,8	112,1	148,7	113,9	114,4	↑	111,7	108,9	108,3	107,4

Джерело: [10].

Відповідно даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі за базовим сценарієм прогнозують ВВП України в 2018 році на рівні 3,2%, після чого буде незначне зниження в 2019 році до 3%. Проте станом на 2020 рік зростання ВВП прискориться до 3,8%, в 2021 році – 4,1%. Це дає можливість припустити, що в Україні зросте економіка, буде створений сприятливий інвестиційний клімат, зростуть обсяги виробництва, зовнішньої торгівлі та інвестицій. В результаті підприємцям буде надана можливість активного застосування існуючих механізмів управління та пошуку шляхів використання позитивних чинників розвитку [7].

При цьому збільшення невизначеності висуває вимоги врахування умов ризиковості та локалізації негативних впливів. Такі фактори як недостатня ефективність стратегічного управління підприємством, наявність недобросовісної конкуренції та відсутність дійових систем захисту від такої конкуренції, відсутність прозорості та ефективної системи державного регулювання економіки підприємства, зниження відтворення та експортно-імпортних можливостей підприємства із-за неефективної фіскальної та митної

політики держави, відсутність мотивацій та стимулювання працівників щодо підвищення їх зацікавленості в ефективній реалізації стратегії зумовлюють невизначеність зовнішнього середовища і сприяють появі значної кількості ризиків та відповідно неефективного функціонування підприємців [6].

Ризиковість є невід'ємною складовою підприємницької діяльності. При цьому невизначеність розглядається як первинне явище, а ризик – вторинне. Чим більша невизначеність при прийнятті господарського рішення, тим більший ступінь ризику. Основна відмінність між ризиком та невизначеністю – це можливість вимірювання та оцінки: невизначеність виміряти неможливо, в той час як ризик можна оцінити. Отже, ризиком на відміну від невизначеності, можна управляти.

Аналіз літературних джерел свідчить про існування об'єктивних та суб'єктивних факторів, що визначають ступінь ризику. За масштабом прояву ризику, що впливають на нормальне функціонування підприємства, можна поділити на групи: від світового рівня до рівня підприємства (табл. 3). Серед основних чинників, що впливають на зростання рівня ризиків на вітчизняних підприємствах є: вплив світової економічної кризи; рівень інфляції; тривала політична криза в країні; відсутність чітко розподілених сфер відповідальності суб'єктів господарювання; постійні зміни законодавства, підпорядковані лише інтересам певних груп і видам бізнесу; недостатньо високий професійний рівень менеджменту компанії тощо. Можливість досягнути запланованих результатів, не зважаючи на дію чинників, визначає ризикостійкість підприємства, що означає здатність суб'єкта господарювання протистояти ризикам і є однією зі складових загальної стійкості суб'єкта господарювання.

Таблиця 3

Види ризиків за масштабом прояву

Критерій	Види ризику	Характеристика ризику
Мегарівень (світовий рівень)	Природній	Виникає в результаті стихійних лих та інших катаклізм та впливає на ресурсний потенціал підприємства
Макрорівень	Екологічний	Проявляється в техногенних катастрофах в

(рівень країни)		результаті діяльності людства
	Законодавчий	Пов'язаний з можливістю різкої зміни законодавства щодо фінансово-господарської діяльності
	Соціальний	Пов'язаний із страховим захистом населення
	Кредитний	Зумовлений можливістю невиконання підприємством своїх фінансових обов'язків перед кредитором
	Процентний	Виникає в результаті непередбачених змін процентних ставок
	Ризик ліквідності	Пояснюється неочікуваною зміною кредитних і депозитних потоків
Мезорівень (рівень регіону чи галузі)	Політичний	Залежно від політичної ситуації в країні
	Ризик, що пов'язаний з попитом	Зумовлюється зміною платоспроможності клієнтів в галузі та зміною конкурентоспроможності
Мікрорівень (рівень підприємства)	Виробничий	Пов'язаний з можливістю невиконання підприємством своїх замовлень перед замовником
	Маркетинговий	Наслідками є втрати у зв'язку з мінливістю умов ринку (попит, пропозиція, ціни)
	Комерційний	Пов'язаний з небезпекою втрат у процесі фінансово-господарської діяльності (перевезення вантажів, затримка платежів, витік інформації)
	Фінансовий	Пов'язаний з купівельною спроможністю грошей
	Підприємницький	Зумовлюється неефективною організацією ведення справ
	Господарський	Пояснюється подоланням ризиковості та невизначеності в ситуаціях неминучого вибору за умови відхилень від мети

Джерело: [3].

Таким чином, підприємство задля збереження конкурентоспроможності і стійкого функціонування у сучасному середовищі має будувати динамічну, гнучку систему управління ризиками для передбачення змін, формувати індивідуальну ризикостійкість для зменшення впливу ризиків і досягнення поставлених цілей.

За даних умов, основними завданнями при управлінні ризиком на підприємстві можуть бути: визначення границь ризику, встановлення факторів

та джерел, кількісний та якісний аналіз складових, вибір методів управління, прийняття рішень щодо діяльності підприємства на основі критерію раціонального ризику з урахуванням стратегії його оптимізації, оцінка результатів процедури управління і контроль за змінами ризикованої ситуації. Враховуючи всі особливості підприємство має можливість дослідити та проаналізувати динаміку ризику та віддачі, а також кількісно оцінити бажані результати.

Також, варто зазначити, що будь-яке підприємство повинно враховувати неминучість виникнення ризикових ситуацій, що можуть призвести до збоїв у роботі. Якщо ж керівництво ігнорує негативний вплив чинників, не використовуючи при цьому ніяких методів послаблення чи недопущення, то як наслідок, виникають ризикові події, негативні наслідки яких призводять до виникнення кризових явищ на підприємстві, а згодом – кризових ситуацій чи станів. Тому кризи суб'єктів господарювання є результатом відсутньої антикризової системи або системи управління ризиками.

Так, ефективне антикризове управління забезпечує стійке економічне зростання і розвиток підприємства, підвищує конкурентоспроможність виробленої продукції і наданих послуг. Згідно зі статистикою американського і європейського ринків, зі 100% новостворених компаній лише 20% продовжують своє існування після трьох років роботи, а з них через шість – вісім років залишається також лише 20%. У результаті тільки 4–5% компаній функціонують більше ніж 9–10 років. Проте, у зв'язку з циклічними законами життєдіяльності, підприємства закономірно не уникають криз [8].

Для того щоб запобігти кризовому стану, підприємству варто вжити невідкладних заходів, а саме: усунути зовнішні фактори банкрутства, проаналізувати макро- та мікросередовище, провести оперативну оцінку й аналіз фінансового стану, вжити заходів з поліпшення фінансового стану, створити систему сканування зовнішнього та внутрішнього середовища з метою раннього виявлення слабких сигналів кризи, ввести стратегічний

контролінг діяльності підприємства, розробити або вдосконалити фінансову політику на підприємстві, постійно враховувати ризики та розробляти заходи щодо їх зниження тощо [4].

Для реалізації даних заходів завчасно використовують ряд антикризових програм та стратегій управління ризиками. Виділяють стратегію прийняття ризику, яка передбачає самостійне відшкодування збитків за рахунок власних коштів підприємства – коли керівництво свідомо йде на ризик і розвиває бізнес, поки збитки від наслідків не призведуть до непоправних втрат; уникнення ризику – засіб уникнення усіх можливих втрат підприємства коли ймовірність ризику і його наслідки мають значний вплив на діяльність, проте дана стратегія унеможливує отримання прибутку; попередження ризику – полягає в розробці заходів, які дають змогу звести до мінімуму ймовірність збитків (втрат), а також мінімізації їх наслідків.

Перспективи розвитку підприємства залежать від комплексної оцінки основних аспектів його функціонування. Ухвалюючи управлінські рішення в процесі реалізації стратегії, керівництво моделює чинники, які впливають на ефективну діяльність залежно від цілей сторін, тобто фізичних та юридичних осіб, які зацікавлені в діяльності підприємства або впливають на неї, та їх очікувань. Реалізація таких управлінських рішень має забезпечити досягнення поставленої мети підприємства, а отримувати грошові надходження – задовольнити потреби всіх сторін в економічних результатах виробництва, серед яких: власники – отримання прибутку та стабільне функціонування підприємства, інвестори – низький рівень ризиків, персонал – високий рівень заробітної плати та впевненості в майбутньому, постачальники – зацікавлені в майбутніх стійких домовленостях, партнери – впевненість в спільній діяльності.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, вважаємо доцільним запропонувати наступні напрями забезпечення стійкого функціонування

підприємства, що складаються з макроекономічних, інноваційних, інформаційних, трудових та фінансових компонент, а саме:

1. Прояв економічних аспектів можна спостерігати через тип і структуру ринку, величину й можливість зростання сегмента ринку, передбачуваності ринку, еластичності цін, циклічності попиту. Враховуючи перераховані чинники підприємство зміцнює свої позиції на ринку та забезпечує перспективи розвитку. Так як метою підприємницької діяльності є отримання прибутку, то доцільність виготовлення певного виду продукції та потрібні інвестиції обумовлюються прибутковістю, визначаються системою економічних показників та забезпечують потенціальний розвиток. Економічна стійкість досягається шляхом підвищення інвестиційної привабливості підприємства, впровадження заходів забезпечення якої спрямовані на оптимізацію форм і видів інвестицій, підвищення ефективності інвестиційної діяльності та зниження інвестиційних ризиків [5].

2. В ринкових умовах господарювання фінансовий аспект є провідною рушійною силою економічної системи в забезпеченні економічної стійкості. Коли підприємство має стійкий фінансовий стан, то є можливість вкладати кошти в розробку нових товарів, освоювати нові ринки збуту, забезпечувати кадрову стійкість та ефективний процес управління. Фінансовий потенціал через систему доходів і витрат об'єднує решту складових потенціалу підприємства, забезпечуючи його відтворення та розвиток.

3. Наявність на підприємстві інноваційно-інвестиційної діяльності свідчить про своєчасну оновлену продукцію, застосування науково-технічних розробок, які в результаті сприяють створенню конкурентних переваг, що забезпечують зміцнення позицій в межах відповідного ринкового сегменту. Інвестиційна складова займає важливе місце для забезпечення економічної стійкості, адже від її рівня залежить інвестиційна привабливість підприємства [5]. Інноваційна діяльність є витратною, тому впровадження можливе за умов,

якщо інші складові потенціалу матимуть такий якісний рівень, який дозволить підприємству займатися даною діяльністю.

4. З метою підвищення прибутковості підприємств важливим є питання інформаційного забезпечення підприємства. Для успішного ефективного функціонування підприємство має використовувати зворотні зв'язки у вигляді інформації про неконтрольоване зовнішнє середовище, досягнення конкурентів, ступінь задоволеності споживачів, тенденції розвитку галузі, нормативну базу, рівень макроекономіки, наявність або дефіцит ресурсів, ЗМІ, статистичні дані збуту та прибутків. Це важливі дані як для можливих інвесторів, так і для внутрішнього користування з метою прийняття правильних управлінських рішень.

5. У сучасних умовах найголовнішим стратегічний ресурсом стійкого функціонування будь-якого підприємства є кадровий ресурс. В даному випадку ключове значення має поняття людського капіталу під яким варто розуміти вартісну оцінку здібностей людини: вроджених якостей, освіти, кваліфікації, професійних знань, досвіду в контексті їх здатності приносити дохід. Людина виступає основним елементом конкурентоспроможності підприємства на ринку, яке базується на наявності якісного кадрового потенціалу з постійним процесом удосконалення та розвитку. За рахунок невизначеності та мінливості середовища, вимоги до кадрів часто змінюються та зростають. Саме завдяки трудовим ресурсам забезпечується економічна стійкість підприємства, яка визначає стан і напрями зміни всіх інших складових потенціалу.

Висновки. На основі проведеного дослідження, можемо зазначити, що сучасний етап розвитку України характеризується суперечливими тенденціями з постійними змінами, що провокують невизначеність середовища функціонування підприємств. Нестабільність, наявність високого рівня ризиків та криз спонукають підприємців до покращення процедур моделювання поведінки і активного пошуку ефективних сучасних стратегій розвитку, що враховують невизначеність зовнішніх та внутрішніх факторів і дозволяють

максимально зменшити вплив несприятливих соціально-економічних чинників на його функціонування. Отже, питання розробки адекватних науково-методичних підходів до оцінки ефективності стратегії стійкого розвитку підприємства на основі комплексного аналізу його фінансово-економічних показників функціонування залишаються досить актуальними.

Список джерел:

1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. пос. / М.Д. Балджи. – Харків: Промарт, 2015. – 300 с.
2. Вишневська О. А. Аналіз змісту та наукові підходи до визначення сутності підприємницького ризику [Електронний ресурс] / О. А. Вишневська. – Режим доступу: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evzdia_2016_5\(1\)_15.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evzdia_2016_5(1)_15.pdf)
3. Гончар О.І., Жук Є.О. Планування розвитку потенціалу підприємства в умовах невизначеності [Електронний ресурс] / О.І. Гончар, Є.О. Жук. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua>.
4. Давиденко Н. М. Антикризове фінансове управління на підприємстві [Електронний ресурс] / Н. М. Давиденко. – Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/6036/0>.
5. Дробишева О.О., Гюльназарян В.В. Економічна стійкість підприємства та шляхи її забезпечення [Електронний ресурс] / О.О. Дробишева, В.В. Гюльназарян. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_077.pdf.
6. Луців О. Стратегічний аналіз оптимальної поведінки підприємства в умовах невизначеності [Електронний ресурс] / О. Луців. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gev_2013_4_20.pdf.
7. Пермінова С.О., Кравчук В.В. Особливості функціонування підприємства в умовах нестабільного середовища [Електронний ресурс] / С.О.Пермінова, В.В. Кравчук. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/97.pdf>.
8. Селюченко Н. Є., Масюк В. М. Взаємозв'язок між кризами та ризиками підприємства [Електронний ресурс] / Н. Є. Селюченко, В. М. Масюк. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/29565/1/051_331_339.pdf.
9. Тарасова К. І. Невизначеність в діяльності господарюючих суб'єктів, Одеський національний економічний університет [Електронний ресурс] / К. І. Тарасова. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua>.

10. Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] / офіц. сайт. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Konsensus-prognoz>.

11. Кужелев М.О. Формування механізму управління кредитоспроможністю підприємства в умовах інноваційного розвитку економіки України / М.О. Кужелев, М.О. Житар // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2015. – Вип. 2 (69). – С. 57-62.

12. Кужелев М.О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / М. О. Кужелев, М.О. Житар // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», Переяслав-Хмельницький, 2015. – С.14-18.

13. Sosnovska O. Financial architecture as rhe base of the financial safety of the enterprise / O. Sosnovska, M. Zhytar // Baltic Journal of Economic Studies, Vol. 4 (2018) No. 4, Riga 2018. – P. 334-340.

14. Сосновська О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення / О. Сосновська, М.Житар // Облік і фінанси, № 3 (81). – 2018. – С. 124-132.

***Сосновська Ольга Олександрівна** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економіки Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ).*

***Деденко Людмила Валеріївна** – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри фінансів та економіки Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ).*